

Pilíšan

ČASOPIS OBYVATEĽOV OBCE Mlynky © DECEMBER 2004. ROČNÍK VI. Číslo 3.

Naším hosťom bol nový veľvyslanec Juraj Migaš

V polovici novembra navštívil nový veľvyslanec Slovenskej republiky v Budapešti **Juraj Migaš** v spoločnosti radcu **Milana Kurucza** našu obec, kde sa stretol najmä s našimi slovenskými aktivistami, ale aj s predstaviteľmi Slovákov z okolitých osád. Vzácného hosťa privítala delegácia Mlynčanov na čele so starostom **Jozefom Havelkom**. Po úvodných slovách nasledovala krátka, ale o to obsažnejšia diskusia, v ktorej hostitelia otvorene vyslovili svoje nároky. Na prvom mieste stála *možnosť prijímania televízneho signálu z materskej krajiny*. Je to paradoxné, ale obyvatelia podpílišských obcí, ktorí sú najbližšie k našej materskej krajine, nemôžu sledovať slovenské programy šírené tradičným spôsobom, lebo starý plešatý *Pilíš zatieňuje príjem*. Keď sa to vzácny hosť do počul, prisľúbil, že zabezpečí *dekódovací prístroj*, pomocou ktorého budú môcť prijímať

hojnom počte zúčastnili starostovia, predsedovia a členovia miestnych slovenských volených zborov, ako i inštitúcií Slovákami obývaných lokalít regiónu. Pán veľvyslanec tak *skutočne „z prvej ruky“ prevzal balíček prianí a očakávaní*, ale aj drobných suvenírov charakterizujúcich jednotlivé osady, ktoré občas napoly žartovne, napoly aj vážne, v každom prípade však zdravo rivalizujú medzi sebou - našťastie, aj pokiaľ ide o *udržiavanie kultúrneho dedičstva našich predkov*. Vrch Pilíš, jeden z najznámejších symbolov našej Slovače, a najmä naši, vôbec nie kvôli protokolu, srdeční a vždy veselí a pohostinní Pilíšania očividne očarili vzácneho hosťa. Oficiálne aj oveľa menej oficiálne, bez zbytočných formalít sa s ním rad-radom podelili o svoje radosti a starosti, sústrediac sa pritom v prvom rade predsa len na preukázanie všestrannej činnosti vykonávanej v

slovenské programy cez satelit na miestnej káblovej sieti.

Potom sa hostia presunuli do našej *základnej školy*, kde riaditeľka **Katarína Sziveková** informovala J. Migaša o aktivitách a problémoch tejto inštitúcie. Pán veľvyslanec odovzdal škole darčeky a pozval jednu triedu na návštevu do svojho budapeštianskeho sídla. Potom sa zúčastnil *ukážkovej hodiny s prvákmi*, kde si sadol medzi deti, s ktorými si celkom dobre rozumel. V rámci hodiny odznel aj *kultúrny program* s recitáciami a piesňami školákov. Ďalšou inštitúciou, ktorú hostia navštívili, bola *materská škola*, kde ich vedúca škôlky **Katarína Bodová** sprevádzala medzi spiacimi maličkými. J. Migaš prisľúbil škôlkárom *knižky a učebné pomôcky*.

Poobede sa J. Migaš stretol s predstaviteľmi okolitých slovenských osád - s členmi *Združenia a regionálneho kultúrneho strediska pilíšskych Slovákov*. Stretnutia sa v

prospech našej národnosti predovšetkým v oblasti kultúry a školstva. J. Migaš vyzdvihol význam a potrebu ďalšieho rozvíjania *priateľských stykov* medzi obcami u nás a v našej materskej krajine, vrátane spolupráce nielen v kultúrnej, ale aj v *hospodárskej oblasti*. Na margo vzťahov MR a SR, resp. Maďarov a Slovákov poznamenal, že občasné nedorozumenia vyplývajú najmä z toho, že napriek spoločnej minulosti *málo sa navzájom poznáme*. Pán veľvyslanec po spoločnom speve s členmi mlynského *Pávieho krúžku* sa s Pilíšanmi rozlúčil s tým, že chce byť takpovediac v každodennom kontakte s našimi Slovákami a v najbližších mesiacoch, najneskôr však do roka, by chcel navštíviť všetky naše Slovákami obývané mestá a obce.

(ef-fuhl)

Foto: (fábiánová - fuhl)

G. Molnárová a A. Dušánek vyznamenaní na oslavách ZSM**Blahoželáme!**

V budapeštianskom Slovenskom inštitúte sa 9. decembra konali oslavy 55. výročia založenia **Zväzu Slovákov v Maďarsku** (ZSM). Vyznamenanie **Za slovenskú národnosť** na tomto podujatí prevzali mlynski učiteľia slovenčiny na dôchodku, nesmierne aktívni členovia nášho *Pávieho krúžku*, uznávaní kultúrni pracovníci a zaslúžilí aktivisti ZSM **Gizela Molnárová** (za celoživotné dielo) a **Alojz Dušánek** (za pilišsky región). V mene obecnej a miestnej slovenskej samosprávy, materskej a základnej školy, *Organizácie Slovákov v Mlynkoch*, členov *Pávieho krúžku* a *Slovenského klubu*, ako aj *Združenia a Regionálneho kultúrneho strediska pilišských Slovákov* našim vyznamenaným aj touto cestou srdečne blahoželáme!

Foto: (aszm)

Slovenský škovránok v Tatabáni-BánhideMlynský pávi krúžok dvojnásobným víťazom

Zväz Slovákov v Maďarsku (ZSM) obnovil tradíciu **stretnutí ľudových speváckych zborov - páviých krúžkov**, ktoré sa pred viac ako tridsiatimi rokmi vytvárali na podnet hnutia *Vyletel vták*. ZSM v uplynulých mesiacoch usporiadal takéto stretnutia po celom Maďarsku. Zbory súťažili o bronzového, strieborného a zlatého *Slovenského škovránka*. Aj samotná akcia sa volá **Slovenský škovránok**.

Prvá súťaž sa uskutočnila v *Kultúrnom dome A. S. Puškina v Tatabáni-Bánhide* a zúčastnili sa jej speváci z *Peštianskej, Hevešskej, Komárňansko-Ostrihomskej a Novohradskej župy*.

Členmi poroty boli etnografka **Anna Divičanová**, hudobný riaditeľ rozhlasovej stanice Bartók **István Alföldi Borus** a choreograf **Juraj Matiaš**. Predsedníčka ZSM **Ruženka Egyedová Baráneková** vyjadrila svoju radosť z toho, že prvé takéto stretnutie sa uskutočnilo práve v Tatabáni-Bánhide. Povedala, že regionálne súťaže *Vyletel vták* boli pre spevákov sviatkami, na ktorých sa stretávali, kde sa mohli porozprávať, zoznamovať sa prostredníctvom spevu. „Cítili sme, že aj keď

Obnovená tradícia

Slováci v Maďarsku majú veľa kultúrnych prehliadok, potrebujeme také fórum, kde sa budú stretávať naše spevácke zbory. Môžem s istotou povedať, že naše zbory, čiže pávie krúžky, ako ich my nazývame, sú základom našich slovenských tradícií,“ konštatovala predsedníčka ZSM. Vyzdvihla, že sú to pávie krúžky, ktoré už viac ako 30 rokov spievajú a pestujú miestne tradície. Ich členovia viac ako tridsať rokov chodia na skúšky, spievajú a rozdávať radosť. Ako povedala, cítia, že tieto súbory, ktoré pracujú za ťažkých podmienok, potrebujú, aby niekto ocenil ich snaženie. Preto sa ZSM rozhodol usporiadať súťaž o bronzového, strieborného a zlatého *Slovenského škovránka* a takýmto spôsobom podať pomocnú ruku našim kultúrnym telesám.

Po úvodných pozdravných slovách nasledovalo vystúpenie speváckych zborov z Budapešti, Čívu, Ďurky, Jače, Malej Nány, Mlynkov, Tardoša, Tatabáne-Bánhidy, Terian, Santova, Sílešu, Šárišápu a Veňarcu. Po vystúpení spevákov, ktorí sa predstavili zväčša *piesňami z miestneho zberu*, nasledovala krátka obedňajšia prestávka, počas ktorej porota rozhodla o udelení škovránkov. Na veľké potešenie *Mlynčanov* ich *pávi krúžok získal Zlatého škovránka* a v II. kategórii (spevácky zbor bez hudobného sprievodu) mlynský slovenský pávi krúžok spolu so speváckmi z Čívu a Santova (ako *Zbor Piliš*) dostal tiež *zlatý diplom*.

Eva Patayová Fábiónová

Foto: autorka

Pilišan

miestne noviny obyvateľov obce Mlynky.

Vydavateľ: Samospráva obce Mlynky a Slovenská samospráva v Mlynkoch.

Redaktorka: Marta Glüčková Papučková

Pri zostavovaní Pilišana bol použitý archívny materiál Ludových novín.

Za vydávanie zodpovedajú: Starosta Jozef Havelka a predsedníčka SSvM Marta Demjénová-Glüčková.

Adresa redakcie:

Starostovský úrad, Mlynky.
2098 Píliszentkereszt, Fő u. 12.
Tel./Fax: (26) 547-500, 347-599.

Časopis vychádza (pre miestnych obyvateľov bezplatne) v náklade 800 výtlačkov. Ďalší záujemci si ho môžu objednať v redakcii.

Lásku, šťastie a pokoj

Predvianočná príprava v Mlynkoch

V čase adventu sa aj deti v **Mlynkoch** chystajú osláviť najkrajší sviatok roka *Vianoce*. 11. decembra popoludní boli obsadené všetky stoličky v sále *Spoločenského domu*, ba niekto sedel aj na zemi. Dekorácia javiska - zlatými hviezdami a guľami ozdobený stromček - naznačila, prečo sme sa vlastne zišli v tento (inak mrchavý) podvečer. Žiaci *základnej školy* predviedli príbeh o narodení Ježiška v betlehemských jaslíčkách. Hru s nimi nacvičila učiteľka slovenského jazyka a vedúca *dramatického krúžku* **Monika Pellerová**. Deti po predstavení síce zišli z javiska, ale neodišli zo sály, veď program zďaleka nekončil. Pódium obsadili už dobre známi herci *Divadla PIKI*. Predviedli rozprávku o milom, ale nešikovnom vrabčekovi *Čin-Čin* od **Ludmily Podjavorinskej**. Rozosmiate detičky ani na chvíľu nespúšťali zrak z javiska a tak aj malé technické chybičky, napr. keď sa na povale zachytil balón, ktorý bol potrebný k ďalšej hre, vnímali ako súčasť hry. Zábava sa skončila *spoločným spevom* pri sviečkach a slová

„*Tichej noci*“ roznášali do srdc *lásku, šťastie a pokoj*. Takto sa máme duševne pripravovať na sviatky...

(kir-)

Naša *slovenská samospráva* usporiadala pozoruhodné predvianočné podujatie. Je už tradíciou, že v adventnom období k nám prichádza hosťovať divadlo *PIKI* zo Slovenska. Očarujúci prednes účinkujúcich vždy zapôsobí na nás veľmi zreteľne. Deti a dospelí sa spolu zabávali na vtipných efektoch. Prednes hercov sa vždy opiera o bohatú fantáziu. Niekedy aj obecenstvo sa stáva účastníkom hry. Náladu aj tentoraz vystupňovala spoločne zaspievaná *Tichá noc...* Po programe divadelníkov nasledoval *vianočný trh školákov*. Musíme sa poďakovať aj našim šiestakom, ktorí nás obdarili predvedením krásnej betlehemskej hry.

(Pell-)

Foto: Katarína Királyová

Z činnosti Slovenskej samosprávy v Mlynkoch

Po letných prázdninách *Slovenská samospráva v Mlynkoch* pokračovala vo svojej práci. Podľa nášho sľubu, ktorý sme dali miestnym civilným organizáciám a politickým zoskupeniam na našej jarnej diskusii, sme vypísali *slovenský jazykový kurz pre začiatočníkov*. Na kurz sa, bohužiaľ, neprihlásil dostatok záujemcov (*10 osôb*), preto v tomto roku sme ho nemohli začať. Dúfame, že na budúci rok sa prihlásia viacerí.

Druhým naším príslubom bolo, že sa pokúsime *sprostredkovať, aby oslavy 23. októbra boli usporiadané spolu s civilnými a politickými organizáciami*. Sprostredkovanie sa uskutočnilo, spomenuté organizácie sme vyzvali k spolupráci, avšak veľmi ľutujem, že nikto z nich nevyužil možnosť, napriek tomu, že ešte na jar všetci súhlasili s týmto návrhom.

4. decembra sme usporiadali už tradičnú slávnosť *Slovenský Mikuláš*. Deti prišli do *Spoločenského domu*, kde mali pripravené občerstvenie. Minúty čakania strávili kreslením a maľovaním. Medzitým si mohli vypočuť program **Kataríny Hollósyovej**, ktorá nám svojim pekným, zvonivým hlasom zaspievala známe zhudobnené detské básne po maďarsky a po slovensky. Nápadito aktivizovala deti do tanca, spevu a hry na rôznych hudobných nástrojoch. *Mikuláša* deti privítali spoločným spevom, a keď aj osve mu zaspievali *slovenskú pieseň*, alebo zarecitovali *báseň*, dostali pekné darčeky. Mikuláš nezabudol ani na tých najmenších, ktorí ešte nevedia hovoriť. Dúfame, že o niekoľko rokov aj oni prekvapia Mikuláša peknými slovenskými piesňami a básňami. Večer sa skončil spoločným spevom a Mikuláš nám sľúbil, že ak deti nezabudnú slovenské piesne, príde k nám aj na rok, a zase prinesie pekné darčeky. V usporiadaní *Slovenského Mikuláša* nám pomáhali členovia *Slovenského mládežníckeho klubu*. Finančnú podporu sme dostali od *Celoštátnej slovenskej samosprávy*.

V mene Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Vám prajem príjemné prežitie vianočných sviatkov, a šťastlivý Nový rok!

Marta Demjénová

Gregor Papuček

Jedlička

Tá naša jedlička
pokorne stojí
v strieborných vetvičkách,
v zelenom kroji.

Vietor jej vianočné
rozprávky šušká.
Na každej vetvičke
hojdá sa šuška.

Šuštičky šuškové,
krotké jak húsa,
v zelenej húštave
kolembajú sa.

Bim-bam-bom, zvonkajú
rodnému kraju.
Božemôj, čo sa tie
navyzvávajú!

Mladí mlynski muzikanti sa predstavili v Čobánke

Stalo sa tradíciou, že každú jeseň organizuje v Čobánke pôsobiaca nemecká, srbská, rómska a slovenská samospráva veľkolepý národnostný deň. Na tohoročnom stretnutí predsedovia miestnych menšinových samospráv privítali prítomných vo svojom materinskom jazyku. Po slovensky nás pozdravil predseda miestneho slovenského voleného zboru **Andrej Bajtek**. Potom sa všetky národnosti predstavili v kultúrnom programe. Rómov zastupoval Szilvásy Gipsi Band, Srbov tanečná skupina Opanke, Nemcov

miestny komorný spevácky zbor a Slovákov naši mladí mlynski muzikanti - členovia mládežníckej dychovky Tóth party a **Marta Papučková**, ktorá zaspievala niekoľko pilíšskych piesni. Po vystúpeniach sa začala spoločná zábava všetkých národností.

(mp)

Foto: (a)

Deň dôchodcov

V našej obci už tradične v čase adventu si uctia najstarších obyvateľov obce. Nebolo tomu inak ani v tomto roku. Snáď len tým, že 12. decembra pred oslavami sa obyvatelia dvoch susedných obcí (Santov a Mlynky) lúčili s mladým, tridsaťročným občanom, rodákom zo *Santova*, ktorého smrť nečakane a zákerne vyrvala z kruhu jeho rodiny. **Attila Frišala** bol životaschopný mladý muž, ktorý rozdával svoj úsmev rovnako známym aj cudzím, na ktorého sa doslova lepili deti miestneho športového klubu, s ktorými sa hral aj keď bol unavený. Venoval sa svojej dvojročnej dcérke, ale, žiaľ, nedožil narodenie svojej druhej dcéry. Lúčila sa s ním rodina, kamaráti, bývalí spolužiaci *budapeš-tianskej slovenskej školy*, aj učitelia. Keď ho pochovávali, z neba padali snehové vločky. Tancovali veselo, ako tancoval kedysi úsmevom na tvári aj Atila. Nech mu bude ľahká zem!

V tomto uponáhľanom svete málokedy sa zastavíme, aby sme sa venovali svojim blízkym. Táto tragická udalosť nás prinútila, aby sme chvíľku porozmýšľali nad tým, o čo

vlastne prídeme, ak zabudneme na svoje okolie a budeme sa hnať deň čo deň iba za prácou.

Mlynčania však nezabúdajú ani na starších obyvateľov obce, z roka na rok ich pozývajú na spoločné posedenie. V tomto roku zlatú svadbu (50. výročie) oslávili dva manželské páry: **Rezső Papuček** s manželkou **Margitou** a **Michal Papuček** s manželkou **Rozáliou**. Najstarším manželským párom sú **Štefan a Magdaléna Papučkovci**, najstarším mužom 90-ročný **Ondrej Kováč** z *Pomázskej cesty* a najstaršou ženou **Mária Kováčová** z *Chotárnej skaly*. Keďže pred niekoľkými dňami nás navždy opustila

nositeľka titulu „matka zástavy“ obce, táto česť odtiaľ pripadá *pani Kováčovej*.

Prítomných pozdravil na oslave starosta **Jozef Havelka** a predsedníčka *Slovenskej samosprávy v Mlynkoch* **Marta Demjénová**. Pospomínali si aj na zosnulých a na ich pamiatku zapálili sviečky.

V rámci kultúrneho programu vystúpil *miestny miešaný spevácky zbor*, školská spevácka skupina, *škôlkári*, tanečníci a *členovia dramatického krúžku*. Na javisku sa predstavili deti, vnúčatá, pravnúčatá mlynských dôchodcov, aby sa poďakovali za uplynulé roky, za lásku a starostlivosť, ktorú od nich dostali a zaželeli im veľa zdravia a sily do budúcnosti. (Darčeky - kvety, víno, čokoládu, pohostenie - poskytli miestni podnikatelia.)

(kir-)

Pán Becságh sedí na koni opačne

Škoda, že nepoznám osobne pána **Andrása Becságha**, možno by som mu vedel pomôcť, prípadne poradiť. Narodil som sa síce v *Mlynkoch* a dlho som tam aj žil, aj podnes často chodievam domov, ale s takýmto menom som sa tam ešte nestretol. Pán Becságh je asi celkom novým obyvateľom našej dediny. Tomu by nasvedčovala aj skutočnosť, že *ešte sa ani po slovensky nenaučil*. Ale už sa našou rečou zaoberá, dal si text preložiť do slovenčiny, a ako píše v mimoriadnom, predreferendovom vydaní miestnych novín **Pilisszentkereszti Polgár** (December 2004; Vydavateľ: *Szentkereszti Polgári Kör Egyesület*; Zodpovedný redaktor: *András Becságh*), možno bude chodiť aj na kurz slovenčiny. Slovenčina je jazyk mimoriadne osožný, dá sa ním dorozumieť od západného Česka až po Vladivostok. A to je už voľačo...

Teda, ako som povedal, nepoznám pána Becságha, ale z jeho do slovenčiny preloženého článku (či skôr agitačnej výzvy - ako tomu nasvedčuje titulok jeho príspevku: „*Milí Mlynčania!*“) poznám jeho názory na naše menšinové národnostné veci a musím povedať, že je to *perfektná diagnóza na príčiny jeho mučivých boľáčiek*. On totiž, aj keď je potomkom kedysi jazdeckého národa, *sedí na koni opačne*. Aj sa tomu divím, veď naši pilíšski mládenci vždy vedeli, *kde má kôň hlavu a kde má chvost*. Inak tá jednostrannosť nemusí byť len jeho vinou. Môže to byť aj dôsledok tej masívnej propagandy, ktorá sa nás všetkých usiluje posúvať do jednostranne zaujatej, neobjektívnej polohy.

Maďarské masovokomunikačné prostriedky (tlač, rozhlas a televízia) deň čo deň *hučia o zahraničných Maďaroch*, všetky sú nasmerované na ich propagáciu a podporu, dokonca majú aj špeciálne pre nich zriadenú satelitnú televíziu (*DUNA TV*). Ich problematikou na najvyššej úrovni sa zaoberá vládny *Úrad pre zahraničných Maďarov*, ktorý má nielen vyhranené úlohy a kompetencie, ale aj úctyhodné finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu. Napr. maďarská vláda na podporu svojich menších žijúcich v zahraničí len v roku 2003 vyčlenila *8,8 miliardy forintov*. To však zďaleka nie je všetko. Maďarské menšiny podporuje aj celý rad nadácií (*Nové podanie ruky*, nadácia špecializovaná na hospodársku oblasť, *Illyésova nadácia* pôsobiaca v kultúrnej oblasti, atď...) a celý rad najrôznejších organizácií, ako napr. *Rákócziho zväz* a ďalšie. Predstavitelia maďarskej vysokej politiky pravidelne chodia na najrôznejšie maďarské podujatia na Slovensko, odhaľujú sa tam pomníky, sochy, pamätné stĺpy, erby a vlajky (S. Petőfimu, L. Kossuthovi, hrdinom revolúcie 1848-49, M. Izsóovi, S. Máraimu atď., atď...). Z toho všetkého, čo sme tu doposiaľ vymenovali, *my, Slováci v Maďarsku, nemáme takmer nič*. Príjem slovenských masmédií nám znemožnili, na Slovensku často ani dobre nevedia, že tu žijú nejakí Slováci, *žiadne miliardy k nám zo Slovenska neprichádzajú*, ba ani sochy si v Maďarsku neodhaľujeme... Napriek tomu všetkému pán Becságh tvrdí pravý opak: že nám, Slovákovi, „*vychádzajú v ústrety rovnako slovenskí a maďarskí politici*“, a na druhej strane tvrdí, že „*nie je tomu všade tak. Hlavne nie na územiach*

obývaných Maďarmi za našimi hranicami“. Dokonca tvrdí, že „*sa u nás zastavil práve slovenský minister zahraničných vecí*“, o čom celkom iste nevie ani sám minister *E. Kukan*, ten v našej obci totiž nikdy nebol.

Pán Becságh tvrdí:

- že „*Väčšinový (teda slovenský) národ nepodporuje menšiny viacmiliónovou nadáciou*“. Maďarská menšina na Slovensku má široko rozvetvený systém inštitúcií, kultúrnych ustanovizní, o akých u našich Slovákov v Maďarsku ani nechýrovať: *dve divadlá*, aspoň päť vydavateľstiev, *desiatky redakcií časopisov*, knižnice, *múzeá*, naozajstné maďarské materské, základné a stredné školy rôzneho druhu a dnes už aj univerzitu (!), ba má *aj svoju koalíčnú stranu SMK*, atď... Mnohé z nich štát podporuje priamo z *rozpočtu*, čo je oveľa spoľahlivejšia podpora ako *nadácia*. Vedel by si pán Becságh na prstoch vypočítať, koľko to stojí miliónov?

- že „*Väčšinový národ (teda slovenský) nepovoľuje samosprávny systém ako v Maďarsku*“. Len by som chcel pošeptnúť pánovi Becsághovi, že *Maďari na Slovensku by boli nesmierne urazení, keby im Slovenská republika dala také národnostné samosprávy, ako máme my tu, v Maďarsku*. Pozrite si, pán Becságh, *Slovenskú samosprávu v Mlynkoch*, aký rozpočet jej zabezpečí štát na celý jeden rok, a pozrite sa, čo vlastne môže „*spravovať*“, aké má kompetencie. Napr. (maďarská) samospráva mesta *Komárno* vládne mestom. Čím vládne mlynská slovenská samospráva (a všetky ostatné jej podobné samosprávy)? *Komárňanská samospráva* nedávno zrušila v meste slovenskú školu. Môže Slovenská samospráva v Mlynkoch zrušiť miestnu (v skutočnosti) maďarskú školu?

- že „*Väčšinový národ (teda slovenský) nevypláca podpory na národnostné školstvo, čo je napr. iba v Mlynkoch ročne 8 miliónov Ft a navyše škola ich dostáva aj pre maďarských žiakov*“. Pán Becságh žije v Mlynkoch a zdá sa, že *nevie, aká škola tam funguje*. Na Slovensku Maďari majú také maďarské školy, v ktorých sa všetky predmety vyučujú po maďarsky, iba slovenčina sa v nich vyučuje ako cudzí jazyk. To sú *perfektné maďarské školy*. Až natoľko sú maďarské, že za ministerky Slavkovskej chceli v maďarských školách zaviesť vyučovanie ešte jedného predmetu po slovensky, lebo maďarské deti neovládali slovenčinu. Maďari vyšli do ulíc a protestovali. Tie školy financuje slovenský štát. A teraz si pozrime, aké školy majú u nás Slováci? Vyše 90 % „*slovenských*“ škôl v Maďarsku tvoria *také isté školy, aké majú Maďari na Slovensku*: všetky predmety v nich vyučujú po maďarsky, iba slovenčina sa v nich vyučuje ako cudzí jazyk. Pán Becságh, sú to podľa vás naozaj *slovenské národnostné školy*? Pravdaže nie! Sú to *perfektné maďarské školy*. Ak maďarský štát takéto školy podporuje akoukoľvek sumou, *podporuje maďarskú školu*, inak povedané: asimiláciu detí slovenských rodičov.

- že „*Kto chce, môže si vybaviť „slovenský preukaz“, kým u susedov „maďarská“ vláda chce hatiť zaobstaranie maďarského preukazu*“. Medzi týmito dvomi preukazmi je obrovský rozdiel:

1. Slovenský preukaz nezasahuje do vnútorných záležitostí Maďarska, kým *maďarský preukaz diskriminuje žiakov slovenskej národnosti priamo na Slovensku*, keďže zvyhodňuje časť žiakov na etnickom základe.

2. Získať slovenský preukaz znamená neuveriteľne komplikovaný proces vybavovania, kým na získanie maďarského preukazu boli zriadené *špeciálne kancelárie v mieste bydliska zahraničných Maďarov*, kde si to hravo mohli vybaviť.

- že na Slovensku „*nie všade sa môžu omše odbavovať v jazyku menšiny*“. Pán Becságh, Mlynky sú slovenskou dedinou, aj keď už celé desaťročia tu prebieha intenzívne usadzovanie sa Maďarov, čo znamená viditeľné úsilie o zmenu etnického zloženia obyvateľstva, čím sa porušuje *Európska charta menšinových jazykov*, podpísaná r. 1999 práve v Budapešti. Farár v Mlynkoch od r. 1930 dodnes v akej reči odbavovali aj odbavujú bohoslužby? V maďarskej. A tak je to v celom Maďarsku, pán Becságh. Normálne, pravidelné, *dennodenné slovenské bohoslužby v Maďarsku nikde neexistujú*. Akokoľvek sa na vec dívame, robiť v slovenskej dedine slovenské bohoslužby len týždenne raz, mesačne dvakrát, raz do roka, alebo ich vôbec nerobiť popri pravidelných maďarských bohoslužbách je *diskriminácia miestneho slovenského obyvateľstva*.

Strašidelné fámy o prepúšťaní z práce za materinskú reč, alebo o obťažovaní rodičov policajtní pán Becságh mohol čítať asi v knihe *Loránta Tilkovszkého: A szlovákok történetéhez Magyarországon*. Ale to nie je o Maďaroch na Slovensku, lež o Slovákoch v Maďarsku v období medzi dvoma vojnami. Len pripomeniem, že maďarská menšina na Slovensku má v parlamente okolo 20 svojich poslancov, aj podpredseda parlamentu je Maďar, v slovenskej vláde majú vicepremiéra, troch ministrov a celý rad štátnych tajomníkov, dokonca aj v *Európskom parlamente* majú dvoch poslancov! V zrkadle tohto stavu spomínané strašidelné fámy sú nepredstaviteľné. A čo z tohto všetkého majú Slováci v Maďarsku? Nič! Maďarsko ako jediné v širokom-dalekom okolí podnes nevyriešilo *parlamentné zastúpenie menšín*, a tak aj v tejto oblasti ďaleko zaostáva za Slovenskom.

Slováci žijúci v Maďarsku nedostávajú od Slovenska miliardy; aj milióny len zriedka. My ani nechceme byť na farchu našej materskej krajine. Pán Becságh, to nie my dostávame „*z dvoch strán podporu*“, a nie my máme také skúsenosti, že „*na dobro sa dá ľahko zvyknúť*“, to viete vy z vlastnej skúsenosti. Nám sa toho dobra (v tom zmysle ako to vy spomínate) tu veru neušlo. Zato by nám dobre padla občas aspoň *morálna podpora* od nášho materského štátu. To, čo sme tu chtiac-nechtiac museli prijať doteraz, bola len nanútená *nemilosrdná asimilácia*. Pozrite sa len okolo seba, *akou rečou hovoria naše slovenské deti?* Taká je naša a vaša skutočná situácia, pán Becságh. Nám tu niet čo závidieť. Chcete si naozaj vymeniť vašu situáciu za našu? Dúfam, že po tom všetkom, vidiac, že v porovnaní s nami *maďarské menšiny nie sú na tom až tak zle*, sa uspokojený otočíte na svojom koni smerom k jeho hlave a bude vám veselšie.

Gregor Papuček

Výstava Imricha Fuhla v Budapešti

Výstavu digitálnych fotografií šéfredaktora *Ludových novín* a člena *Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Imricha Fuhla* pripravila **Slovenská samospráva V. obvodu Budapešti**. Na vernisáž do *Osvetového centra Aranytíz* prišli nielen predstavitelia slovenských občianskych organizácií a obvodných samospráv, ale aj súkromné osoby, mnohí priatelia a známi I. Fuhla. Dojímavý program začal vystúpením *Speváckeho zboru Ozvena*, ktorý privítal prítomných krásnymi melódiami. Ako vo svojom privítacom prejave povedala predsedníčka *Slovenskej samosprávy V. obvodu Karola Klauszová*, I. Fuhl sa so svojou digitálnou tvorbou predstavil na vidieku už viackrát, ale toto je jeho prvá výstava v hlavnom meste. „*Som si istá v tom, že tieto prekvapujúco novým spôsobom spracované tradičné témy nášho národnostného života sa vás dotknú a tak zaručia ozajstný umelecký zážitok*,“ dokončila svoj prejav pani predsedníčka.

Výstavu otvoril predseda *Výboru pre kultúru, ľudské práva a menšiny Samosprávy V. obvodu Budapešti Imre Palotás* a predseda *Celoštátnej slovenskej samosprávy (CSS) Ján Fuzik*. I. Palotás hovoril o novom spôsobe videnia I. Fuhla. Ako vyzdvihol, *naš Piliš an, rodák z Mlynkov zachytáva od najjednoduchších momentov života až po momenty, ktoré pôsobia ako časti malieb*. I. Palotás sa poďakoval slovenskej samospráve za usporiadanie výstavy a osvetovému centru za poskytnutie priestorov. Predseda CSS pripomenul, že I. Fuhl je dôkladný človek, veď prípravou príležitostnej *brožúrky* sa pričínal o to, aby sa rečníci nemuseli príliš dlho zmieňovať o jeho doterajšom živote a tvorbe. Pre zaujímavosť pripomenul, že *ich životná dráha má viacero styčných bodov*: obidvaja pochádzajú spod Piliša, študovali v *budapeštianskej slovenskej škole*, obidvaja potom študovali v *Bratislave* žurnalistiku, ba I. Fuhl zdedil aj jeho písací stôl v redakcii týždenníka Slovákov v

Maďarsku, kde v súčasnosti pôsobí ako šéfredaktor. Teraz, ako Ján Fuzik povedal, vzdáva hold svojmu priateľovi ako nadanému básnikovi a fotografovi. „Mne sa najviac páči, že zachytáva aj bizarné chvíle života. Je to preňho príznačné: akoby zažmurkal na nás, keď fotí dievča v kroji s mobilným telefónom alebo na Námestí hrdinov archanjela Gabriela s prikázaným smerom jazdy smerom do neba,“ priznal sa predseda CSS.

„Nakoniec vám ešte aj uverím, že som nejakým umeleckým fotografom,“ povedal **Imrich Fuhl**, ktorý sa nielen poďakoval organizátorom, ale vyslovil aj svoje potešenie z toho, že o jeho výstavu prejavilo záujem početné publikum. Na záver pripomenul, že mnohým návštevníkom chýbajúce (inak nejestvujúce) podpisy pod obrázkami každému záujemcovi rád povie. (Ef)

Gregor Papuček

Z minulosti Mlynkov (25)

Je takmer neuveriteľné, že predchádzajúca časť nášho seriálu *Z minulosti Mlynkov* vyšla ešte v decembri 1998, teda zhruba pred šiestimi rokmi. O to radostnejšie je, že po tak dlhej prestávke znovu máme možnosť pokračovať v seriále o dávnominulých a minulých udalostiach našej dediny. V 24. časti sme písali o „Situácii Slovákov v Maďarsku a v Mlynkoch po trianonskej zmluve“. Bola reč aj o smotánke našej dedinskej spoločnosti. O ľuďoch, ktorí síce *neboli rodákmi Mlynkov*, prišli k nám odinakiaľ, z cudziny, zato však oni riadili tunajší život, volili a hlasovali miesto nás, povedali, čo naši ľudia chcú, čo sa nám páči alebo nepáči, ba dokonca aj *určili, čo sme my vlastne zač*. Po tom, čo sme spoznali ich mená a trochu sme sa s nimi aj zoznámili, dokreslime si obraz postavenia našej dediny a v nej aj tejto na nás nanútenej „*verchušky*“. Urobíme si to s pomocou niektorých príspevkov časopisu *Pilishegyvidéki Hírek (PHH)* - (Správy z Pilíšskej vrchoviny), ktorý vychádzal v *Kalázi* (Budakalász) v rokoch 1927-1936. Je to vlastne obnovený časopis *Pilisi Hegyvidék (PH)* - (Pilíšska vrchovina), ktorý vychádzal v rokoch 1912-1918. Časopis PHH bol týždenník a vychádzal každú nedeľu. Mal nového šéfredaktora (*István Dósa*), a tiež aj novú náplň. *Písali doň nie pilíšski Slováci*, ale tí druhí, ktorí sa ich silou-mocou usilovali pomadařčiť. Písali občas aj o našej dedine. Nechajme ich teda prehovoriť, nech nám oni sami porozprávajú, ako to tu toho času vlastne u nás bolo.

MLYNKY V ZRKADLE ČASOPISU PILISHEGYVIDÉKI HÍREK alebo APOKALYPSA ODNÁRODŇOVANIA

Sme po Trianone. Zdôrazňujeme to preto, lebo táto skutočnosť výrazne vtlačila svoju pečať ako osudu Slovákov v Maďarsku, tak i celkovému obsahu masmédií, aj pilíšskemu časopisu PHH. Svedčí o tom už aj jeho stále motto: „Okypené Maďarsko nie je krajinou, celé Maďarsko sú nebesá.“ V úvodnom „Pozdravnom texte“ šéfredaktor I. Dósa píše: „Naším cieľom je predovšetkým pestovať duch vlastenectva... Propagujte nás v kruhu svojich známych. Ak to urobíte, bude to pre nás taká podpora, pomocou ktorej budeme môcť úspešne vykonávať prácu, ktorá v konečnom dôsledku bude na osov nielen pilíšskemu okoliu, ale aj tej svätej veci, ktorá je pre nás najdôležitejšia: navráteniu dávných hraníc Maďarska.“ Po tomto všeobecnom a jasnom úvode pozrime sa na našu dedinu očami časopisu PHH a jeho prispievateľov. Jednotlivé články uverejňujeme bez komentáru.

PHH, 15. marec 1930

„V Pilisszentkereszte 15. a 16. marca sa uskutočnili

oslavy na vysokej úrovni. Ich oduševnenými usporiadateľmi boli: riaditeľ Robert Bartha a učiteľ Győző Janda ml. Úvodom programu odznela krásna slávnostná reč štátnej učiteľky Irén Ölbeyovej. Skutočne peknými myšlienkami naplnená reč v duši prítomných tótskoústych (tótajkú, to jest: po slovensky hovoriacich - pozn. autora) Maďarov vzbudila planúce oduševnenie. Potom tie tótskoúste deti materskej školy recitovali krásne maďarské vlastenecké básne. Že tieto malé tótske deti tak dobre vedia po maďarsky, to je zásluha manželky Jandu ml., Emilie Dudásovej. Aj z úst školákov odzneli veľmi pekné iredentistické básne. Tie pekné iredentistické piesne, Hymnu a Verímboha, ktoré sme počuli a ktoré nás oduševnili, našťudoval s nimi riaditeľ Bartha. Potom nasledovala plamenná, vlastenectvom preniknutá záverečná reč riaditeľa Roberta Bartha, počas ktorej z tváre prítomných bolo vidno, že sú to potomkovia kuruckých vojakov Rákócziho. Trojdejstvá

iredentistická divadelná hra „Šaňo vyzdravie“, ktorú s oduševnením a neúnavným zanietením režíroval Győző Janda ml., tiež urobila hlboký dojem na prítomných. Táto oslava 15. marca bola svieža a oduševnená. Z očí obecenstva občas vyronené slzy ukázali, že práca Roberta Barthu a Győzőa Jandu ml. nebola zbytočná. Vznesene krásnou oslavou sa podarilo zo srdc vylúdiť vrele a šlachetné city.“

13. apríl 1930

„V Pilisszentkereszte minulú nedeľu v agilnej rézii št. učiteľa Győzőa Jandu ml. sa konalo podarené ochotnícke predstavenie, na ktorom sa obyvateľstvo dediny zúčastnilo vo veľmi veľkom počte. Predstavená bola iredentistická divadelná hra „Život leventov“. Spomedzi vystupujúcich zvlášť vynikla manželka Jozefa Schleicha. ...“

„V Pilisszentkereszte v pondelok 26. popoludní bola birmovka. V chotári obce na čele sviatočne oblečeného obyvateľstva Győző Janda ml. uvítal biskupa, ktorý v sprievode hl. slúžneho dr. Zboraya a vznešených farárskych hostí medzi špaliermi čestnej roty levente tiahol ku kostolu, pričom miestny orchester požiarického zboru hral cirkevné piesne. Po slávnostnom kostolnom obrade arcipastier obirmoval 224 veriacich. Po skončení skúšok z vierouky hlavný lesný poradca verejnej základiny Sándor Pintér na počesť biskupa dal olovrant. Prípravné práce tejto skutočne podarenej slávnosti obce pod vedením Győzőa Jandu ml. vykonali členovia učiteľského zboru, ktorí za svoju obetavú usilovnosť si zaslúžia všetku pochvalu.“

6. september 1930

„Pilisszentkeresztská púť. Farský kostol obce Pilisszentkereszt, ležiacej v malebnom údolí Pilíšskych hôr, ako aj jej farskú budovu patrónka obce Cirkevná základina pekne obnovila. Tradičná szentkeresztská púť bude 14. septembra, v nedeľu, na ktorú srdečne pozývajú horlivý ľud okolia Budapešti. Nový vedúci fary, farár František Mátray (pôvodne Mácha - pozn. autora) podnikne všetko, aby duchovné nároky nášho pobožného ľudu boli uspokojené. Samotné to miesto má za sebou veľkú historickú minulosť. Tu stálo pilíšske cisterciánske opátstvo, založené kráľom Belom III. r. 1184, ktoré neskôr získalo veľký význam. V jeho kostole, ktorý dnes už, žiaľ, leží v zrúcaninách, bola pochovaná zavraždená manželka nášho kráľa Ondreja II., Gertrúda, matka našej svätej Alžbety. Po tureckej nadvláde toto sväté miesto obsadili mnísi pavlínskeho rádu, kým dnešný kostol bol postavený z materiálu zrúcaného opátstva r. 1800¹ a dnes patrí pod patronát cirkevnej základiny, ako to dokazuje aj v predsieni kostola vyložený chronisticon“.

12. október 1930

„Vysviacka kostola v Pilisszentkereszte. V rámci dôvernej a vrúcnej slávnosti 6. októbra v Pilisszentkereszte prebiehala vysviacka historicky pamätihodného kostola renovovaného kráľovskou verejnou základinou, ako patrónkou. Všeobecne ctený a obľúbený diecézny biskup Lajos Svoy prišiel s prepoštským dekanom Józsefom Millerom a so svojim tajomníkom Follnáthom. V zastúpení ministra kultúry vysviacky sa zúčastnil štátny tajomník dr. Károly Mészáros a ministerský radca Bundt. Obyvateľstvo obce sa oblieklo do sviatočných šiat a slávoobránu čakalo svojho arcibiskupa, kde v zastúpení patróna štátny tajomník dr. Mészáros, v mene obce hlavný notár Vilmos Hetényi a v mene školskej mládeže žiačka Amália Ködmenová vítali populárneho biskupa. Po vysviacke kostola diecesný biskup celebraval sviatočnú omšu. Pri tejto príležitosti okrem vyššie uvedených vypomáhali aj dekan z Pilíšskej Čaby János Lattyák,

santovský farár Alajos Loczó, a pilisszentkeresztský farár František Mátray. Počas omši biskup mal krásnu kázeň, v ktorej povzbudzoval veriacich, aby chodili do kostola a aby uviedli do rozkvetu náboženský život. Po omši biskup na fare prijímal poslanectvá. Potom nasledoval verejný obed v Áfrányovom turistickom hoteli. Pri tejto príležitosti sa prihovorili: biskup Lajos Svoy, štátny tajomník dr. Mészáros, farár František Mátray, hlavný notár Vilmos Hetényi, sedliak Michal Bakaj, víťaz Ján Kecskés, hlavný inžinier Sándor Pintér a maloroľník Jozef Roob. Popoludní v štátnej škole bolo veľmi milé a podarené predstavenie pod vedením štátneho učiteľa Győzőa Jandu ml., konferovala manželka Jandu ml., a riaditeľ Robert Bartha uvítal biskupa, ktorý po predstavení odchádzal z dediny s milými spomienkami.“

7. jún 1931

„Na Ducha, v poslednú májovú nedeľu v Pilisszentkereszte v prospech kostola usporiadali veľmi úspešné ochotnícke predstavenie. Predviedli trojdejstvovú ľudovú divadelnú hru Lászlóa Rátkaya „Felhő Klári“. Obecenstvo Pilisszentkeresztu toto pôvabné a príťažlivé predstavenie až do konca sledovalo žiarivými očami a nadchnutou dušou. Režisérom a zároveň aj jednou z hlavných postáv bol štátny učiteľ Győző Janda ml., ktorý je jedným z najodusevnenejších a najpracovitejších duchovných vedúcich obce: v škole je vynikajúcim učiteľom, medzi leventami je najlepším inštruktorom leventov, na javisku je prvotriednym režisérom a hercom. Aj spomedzi ostatných účinkujúcich si niektorí zaslúžia po jednej vavrínovej vetvičke. Sú to: Róza Šipošová, Jozef Schleich aj jeho manželka, Štefan Majnič aj jeho manželka, Fero Klaus, Jozef Majnič, Július Richter, Štefan Gajan, Martin Seifert, Magda Gostolová, manželka Štefana Balogha, Belo Minárik, Jozef Bakaj a Richterová. Ešte o niekom sa musíme zmieniť, kto síce nevystupoval, kto v pozadí tejto hry bol iba neviditeľnou strunou, ale koho láskavé a povzbudivé slová srdce vystupujúcich predsa naplnili smelosťou, sebadôverou a oduševnením. Touto hybnou silou bol farár František Mátray, ktorý pred rokom prišiel medzi nás, aby bol našou oporou a lampášom. A skutočne aj je našou oporou, lebo keď sme sklúčení, dvíha nám srdce k Bohu. A je aj naším otcom, lebo aj keď sú jeho slová občas prísne, ale vždy sa k nám z neho prihovára dobrota, láska a duša. 100 pengő získaných z mravne a hmotne podareného predstavenia pán farár František Mátray použil na ciele kostola.“

18. október 1931

Turistická schôdza. V Pilisszentkereszte 11. októbra na terase reštaurácie Áfránya impozantným spôsobom prebehla veľká jesenná putovná schôdza turistov, na ktorej vrchnosť a zároveň aj susednú obec Santov zastupoval hlavný notár Vilmos Hetényi, obec Pilisszentkereszt zastupovala št. učiteľka Irén Ölbey. Slova sa ujali..., žiadali... (.....). Hymna a Výzva (Himnusz és Szózat - pozn. autora) pred schôdzou a po nej zo 150 hrdiel oduševnených turistov veľkými vlnami sa vznášali slnečným vzdychom do veľkého nekonečna. Potom spustili hudbu cigáni, a hostia Pilisszentkeresztu, obdivujúci voľnú prírodu tejto dediny, na modernú hudbu krepčili tance svojimi vrždiciami bagančami. Len z toho som bol veľmi smutný, že za celý ten čas som tam nevidel tancovať ani jediný hejhujový ohnivý maďarský čardáš.“

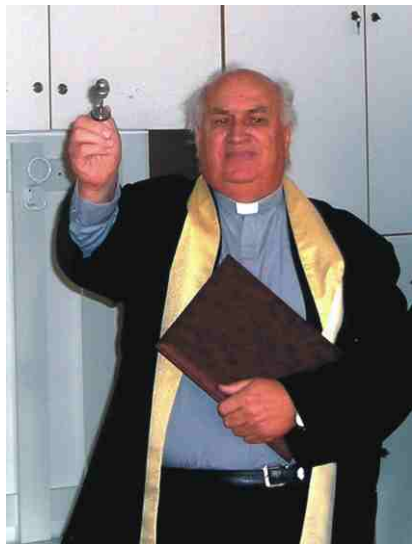
¹ Údaj postavenia kostola je v článku nesprávny. Kostol bol postavený r. 1766.

Na odovzdaní nášho nového zdravotného strediska

Koncom októbra odovzdali v našej obci **zdravotné stredisko**. Nová inštitúcia vznikla za príkladnej spolupráce obecnej samosprávy a *miestnych podnikateľov*, keďže na pozemku, ktorý patrí obci, vybudovali *dom zdravia*, v ktorom je aj *súkromná lekáreň*. Na stavbe pracovali iba miestni podnikatelia a obyvatelia. V budove zdravotného strediska je *od 25. októbra nielen lekáreň*, ale aj *lekárska ambulancia*, sídli tam *zubný lekár* a *poradenská zdravotná sestra*. Odteraz majú obyvatelia našej obce zabezpečenú zdravotnú starostlivosť na jednom mieste.

Ako povedal náš starosta **Jozef Havelka**, Mlynčania môžu byť hrdí na to, že stredisko v y h o v u j e požiadavkám doby. O jeho zrode podotkol, že roku 2001 sa vtedajšia s a m o s p r á v a rozhodla predať budovu, kde bola umiestnená lekárska o r d i n á c i a . Samosprávny zbor už v máji mohol poveriť spoločnosť *MAC-Világ, s. r. o. z Chotárnej skaly*, aby zhotovila projekt. V septembri poslanci vybrali návrh, ktorý *najlepšie zapadal do okolitého prostredia*. Roku 2003 sa podarilo nájsť kupca na dom a konečne mohli vypísať súbeh na realizáciu nového objektu. Vyhrala ho m i e s t n a podnikateľská spoločnosť *Kruppa a spol.*, ktorá za necelých šesť m e s i a c o v v y b u d o v a l a

investíciu v hodnote *okolo 50 miliónov forintov*.

Samospráva Mlynkov sa v posledných rokoch vždy usilovala o to, aby väčšie práce robili miestni podnikatelia, čoho dôkazom je aj nové stredisko - povedal starosta a vymenoval všetkých podnikateľov, ktorí sa zúčastnili výstavby. J. Havelka sa poďakoval aj pracovníkom obecného úradu, ktorým pri výstavbe tiež pribudla práca.

„V živote našej osady sa ešte nestalo, aby jedna investícia inšpirovala niekoho k vytvoreniu umeleckého diela... Blažek Hudeček zhotovil sochu s názvom Tlkoť

srdca,“ prezradil prítomným J. Havelka. Potom spolu s autorom, ktorí tvrdí, že jeho dielo je iba amatérske - čo popierali účastníci slávnosti - odhalili sochu, ktorá zobrazuje dve polovičky srdca. J. Havelka predstavil pri tejto príležitosti aj nového lekára **dr. Tamása Berecza**, ktorý začne pracovať v Mlynkoch v januári 2005.

Potom pán starosta hovoril o *súťaži v kreslení*, ktorú vyhlásili pri príležitosti odovzдания strediska v kruhu miestnych školákov a do ktorej nominovali *80 individuálnych a kolektívnych prác*. Kresby vystavili v priestoroch nového objektu, ich autorov obdarovali pamätnou listinou a čokoládou, najúspešnejších aj knižným darom.

Po úvodných slovách starostu sa prihovarila prítomným vedúca lekáreň **Ildika Tompová**. Po nej požehnal budovu náš farár **Kálmán Ackermann**. Potom už nasledoval najkrajší moment - *slávnostné prestrihnutie stužky*, po ktorom zdravotné stredisko mohli „prevziať“ Mlynčania.

(epf-ln)

Foto: autorka

S našim mladým výtvarníkom Blažejom Hudečekom**„Ľudové umenie je pre mňa samozrejmosťou“**

Veľmi mladý, veľmi usmievavý, napriek tomu z neho vyžaruje profesionalita. **Blažej Hudeček**, v súčasnosti snáď najmladší umelec slovenského pôvodu. Narodil sa v roku 1980 v Senondreji, býva v Mlynkoch, kde ukončil základnú školu. Potom absolvoval *obchodnú školu v Budapešti*, odkiaľ prešiel do *Strednej odbornej školy dekoratívnej a aranžérskej*, kde sa zoznámil s ľudovým umením, ktoré je

preňho dodnes veľmi dôležité. Mimochodom, zaoberal sa aj „praktickou“ stránkou ľudového umenia: 13 rokov bol členom *tanečného súboru* v rodných Mlynkoch. Svoje členstvo bol nútený zrušiť, keď sa súbor rozpadol. Ľudové umenie je pre neho samozrejmosťou. Priamo zo školy sa prihlásil do skanzenu v Senondreji na civilnú službu, namiesto vojenčenia. Dodnes pracuje v skanzene ako reštaurátor. Na našu otázku, čím presne sa zaoberá, odpovedal: „*Zvláštnosťou etnografického múzea je, že poskytuje možnosť na rôznorodú prácu: od zhotovovania železných vidiel po maľované truhlice. Okrem toho, ak treba, reštaurujeme budovy zvonka, ale urobíme hocičo, čo je potrebné,*“ usmieva sa mladý umelec. Nemá zvlášť obľúbenú prácu, rád robí všetko. Ak ide o malé predmety, chce ich urobiť čo najviac za daný čas. Ale jeho ozajstnou záľubou je renovovanie, napríklad skriň či maľovaných truhlíc.

Od konca októbra je jedno jeho dielo vystavené v rodných Mlynkoch. Jed to *socha z mramoru a dreva*, ktorú postavil pred nedávno odovzdané zdravotné stredisko a ktorá má názov *Tlkot srdca*. Zdravotné stredisko postavili miestni podnikatelia, niektorí sú dobrými známymi B. Hudečeka. Vedel o ich pláne a tak sa včas mohol pripojiť. V deň odovzdania strediska už mohla na jeho dvore stáť socha. Novinkou je, že fotografia sochy by mala figurovať v publikácii renomovaného kardiochirurga.

V nasledujúcich rokoch plánujú postaviť v Mlynkoch novú budovu materskej školy, možno na jej dvore bude stáť ďalšie dielo mladého mlynského umelca.

B. Hudeček je zaujímavý človek. Nechce sa „pchať“ do sveta umelcov. Ako hovorí, preňho je dôležitejšia *rodina*, potom *kamaráti*, *práca* a samotné *umenie* je až na nasledujúcej priečke. Napriek tomu udržiava dobré kontakty s uznávanými umelcami, ako je napríklad **István efZámbó** či **János Aknay**.

Blažej je plný plánov: v *Galérii Csók* pripravuje *výstavu malieb*. V jeho umení sú prítomné *grafity*, čiže konštruktivita zobrazená aj textom. Práve tieto texty svedčia o slovanskom pôvode umelca. Ako nám prezradil, v jeho rodine tak isto nájdeme *Poliakov*, ako aj *Čechov* a *Slovákov*.

Ešte jedna poznámka na okraj. B. Hudeček pripravuje každý rok *sochy zo snehu*. Zatiaľ ich umiestňuje len na dvore rodičovského domu.

Počas nášho rozhovoru ho najviac nadchýnala

príprava samostatnej výstavy drevených sôch, drevených malieb a fotografií s názvom *Trínie*, umiestnená v budapeštianskych priestoroch *Nadácie františkánov*, na ulici *Szilfa* pri *Pasarétskom námestí*.

Eva Patayová Fábíánová

(Prameň - www.luno.hu)

Záujem o partnerské vzťahy

Zväz Slovákov v Maďarsku (ZSM) v spolupráci s Regionálnym vzdelávacím centrom v Martine usporiadali koncom septembra v Mlynkoch stretnutie starostov zo Slovenska a z Maďarska. Ako nás informoval starosta našej obce **Jozef Havelka**, na stretnutie pripravili v spolupráci s miestnou slovenskou samosprávou a základnou školou *krátky kultúrny program* a po oficiálnej časti obed pre účastníkov. Po recitácii hostia zaspievali jednu pieseň, na ktorú Pilíšania reagovali svojou pesničkou.

Ako nás informovala predsedníčka ZSM **Ruženka Egyedová Baráneková**, regionálne vzdelávacie centrum ich vyhľadalo s iniciatívou, aby zorganizovali stretnutie

starostov *Prešovského a Liptovského kraja* so starostami slovenských osád v Maďarsku. Účastníci zo Slovenska sa mohli oboznámiť so samosprávnym systémom v Maďarsku, ale aj s našimi Slovákami osobne a tiež nadviazať kontakty so slovenskými osadami, folklórnymi súbormi a školami. Hoci stretnutie pôvodne plánovali pre 50 starostov, po oznámení, že účastníci zavítajú medzi Slovákov v Maďarsku, prihlásilo sa ďalších 20 osôb, a tak do Mlynkov prišlo *70 starostov zo Slovenska*. V mene domácich organizátorov sa účastníkom prihovorila R. **Egyedová Baráneková**, ktorá vyjadrila svoje potešenie z toho, že manažér martinského vzdelávacieho centra **Roman Hradecký** navštívil práve ich, aby pomohli nadviazať kontakty so samosprávami a občianskymi organizáciami v Maďarsku. Vyzdvihla, že záujem z materskej krajiny je veľmi povzbudivý pre Slovákov v Maďarsku.

Podujatia sa zúčastnil aj chargé d'affaires Slovenskej republiky v Budapešti **Milan Kurucz**, predseda *Celoštátnej slovenskej samosprávy (CSS)* **Ján Fuzík** a podpredsedníčka CSS **Etelka Rybová**, riaditeľ *Regionálneho vzdelávacieho centra v Martine* **Dušan Gala**, ktorý je zároveň predsedom *Asociácie vzdelávania samospráv* a riaditeľ prešovského vzdelávacieho centra **Dušan Verčimak**. V mene obce Mlynky privítal hostí **Jozef Havelka**. Hovoril o blízkych vzťahoch Pilíšanov a o výučbe slovenčiny v pilíšskych škôlkach a školách. Potom predstavil prítomných starostov a predsedov slovenských samospráv. Po ňom sa ujal slova **Roman Hradecký**, ktorý

v skratke predstavil regionálne vzdelávacie centrá a požiadal riaditeľa martinského centra *D. Galu*, aby informoval prítomných o ich aktivitách. **Dušan Gala** sa po úvodných slovách zmienil o *Asociácii vzdelávania samospráv*, ktorá vznikla v záujme zastupovania miest a obcí z hľadiska vzdelávania. Na Slovensku pôsobí 11 regionálnych vzdelávacích centier a Asociácia koordinuje a napomáha ich činnosť. Vyzval účastníkov, aby predstavili svoje osady.

Ešte predtým dostal slovo predseda CSS **Ján Fuzík**, ktorý stručne informoval účastníkov stretnutia o Slovákoch v Maďarsku, o novele menšinového zákona a o samosprávnom systéme. Po zaujímavej diskusii sa hostia odobrali do *základnej školy*, kde mohli vidieť, ako sa v Mlynkoch vyučuje slovenčina. Potom navštívili *slovenský pamätný dom a obecný úrad*. Účastníci stretnutia sa zhodli v

tom, že koordináciu ďalšej spolupráce zveria na ZSM.

(E-f)

Foto: Imrich Fuhl

Z vianočných básní Laca Klausa

Laco Klaus (1929 - 2003) podáva vo svojich veršoch patriarchálny obraz svojho rodiska a plasticky predstavuje ľudové zvyky, ktoré v našich **Mlynkoch** prekvitali ešte v polovici minulého storočia, ako to vidno aj v týchto vianočných básňach z jeho zbierky **Vďaka**, napísaných v pilíšskom nárečí.

Laco Klaus

Vánoce

Svátek je ždi pekní, kerí nám pán Boh dal,
ón nás ňezaňehál, ždicki nám pomohal.
Dal nám ho aj dožit, aj hojnosti k ňemu,
chlebík a kriskindel ňechíbal ňikomu.

Ťažko zme čakali, kedi ten čas buďe,
ked člověk Adama aj Evu vinšuje.
Opakovali zme veršiki naspamať,
ve sňe zme mířili odpoved' na řu dat.

Chodřili zme v horách pod jágerským domom,
prezřřali zme si stromčeki rad-radom.
Ked sa borovička člověku zalúbí,
dójde k ňěj tichučko, pekňe hu vipřřlř.

Ňech nás len ňechitá, ňeňi to přřjemné,
ked horár přřchádzá, řřřsko sa skovajme.
Aj zme to přřžili, aj domu dořřli zme,
a s peknřm stromčekom vánoce čekáme.

Mali sa rodiče veru čo obracat,
ked g vánočřm svátkom řeckého sceli mat.
Vřnovú polěfku, perki aj pupáki,
abi zme sa řeci dosřta najelli.

Ořec sa celř dřen zařali do práce,
mamka nám napěkli voňavé koláče.
Veru sa ňebáli ňřřjakěj roboti,
len ňech nám móžu dat řeckř tí dobroti.

Bolo treba křpřt saloni na stromček,
g večeri oplatki, hřušěk a jabúček.
A ked jěj voláke peňáze ostali,
aj nově řřtrevički, řati zme dostali.

A ked čas radostř hodřni odbřli,
ořec aj mamička za nás sa mollřli.
Pán Boh si srdečnú mollřbu visřřřř,
dá zdravá aj řřšťastá každěmu z rodřni.

V radostřm čekañř na svatú večeru:
na řibu, na perki, polěfku vřnovú,
kriskindel přř svatřř f kúře sa ligotal,
na sebe každř z nás svátečně řati mal.

„Břř obrus na stól přřstřite, dřřřčki,
takto si počkáme na vřchod hvezdřčki!
Okolo stola si na lavic seňřime,
a přřchřřtajme sa g večerněj mollřtbe!”

Svřřki zapřřlřli, dřřřčki třřřli,
„Velkř to svátek je!” - řeci zme cířli.
Po mollřtbe mamka večeru dořřsla.
Svatá to večera, svetlá a radostná.

Po večeri dořřla vřla, polachčěňř,
hovorřli zme o Křřta naroděňř,
do pól noci času přřmnoho zme mali,
na pólnočnú omřřu takto zme čekali.

Zvoňřli druhř řáz, ked zme sa pobřali,
do kostela zme sa len ťažko dostali,
od dver až po oltár plňř ból chlapof, řžen,
zeleně kriskindle a sprava betlehem.

Svatě písňe zňeli a zhora organ hrál,
a svřce horeli, a rečřil pán farál,
v betleme sedřla panenka Mřřřja,
a božě dřřatko na slame chrářřla.

Že ludstvo vikřpřř a večňř řivot dá,
řeckřm nám pomóřt sce aj svatá rodřna.
Pán farál vihlásřl, že svetlo večně je,
hřřřchi Pán odpustřř, na seba prevezňe.

Vikřpřřtel z ňeba řil tu medzi nami,
trestal nás aj lřbil z našřmi hřřchami.
Pome sa spovedat, přř hřřřchi lutuvat,
a řelo Ježiřa pred oltárom přřmat.

Na druhř dřen ráno mi zme skoro stali,
Adama aj Evu pekňe vinřřvali.
Ňech dá pán Boh zdravř aj řřšťastř každěmu,
božské požehnaňř řeckěmu stvorenú.

Pochodřřli zme si po celěj rodřřne,
pekňe nás vřřali po celěj dřdřřne:
„Vinřřuj, vinřřuj, chlapče, a řřšťastá nám dořřes!”
Nazbřřřali zme si ovocá aj peňez.

Ořechi, jabúčká klřřlli nám do vačkof:
„Čekajře!” - volali na mřřa aj na chlapcof,
„Tu mářř aj koláčkř, voňavř, makovř,
zec ho sám, alebo ponúkřř bratovř!”

Přřžili zme s vami ňemálo radostřř,
přřmnohé řřřře chvřř našěj mladostřř.
Bolo to prekrářřné, tatřřčko, mamička,
přřajem vřm ze srca dobrěho zdravřřčka!

Řecko to zmřřlo uřř, jak ten dřřm z komřna,
leřř na čas mladostřř pekňe sa spomřna:
jak kebi to bolo len čěra břřvalo,
jak keby sa mi to řěj noci sňřvalo.

Na Vánoce...

Na Vánoce po dedične kravár vitrubuje,
chodí zboží vibírat si, zrno potrebuje,
dochádzá mu kapusník, aj víno vďačne bere,
a keď šecker pekne dostal, už otvára dvere.

Zbohom ňech tu ostávajú, šak, fetka Estera!
Préjde rok a móžu znovu uvítať pasťira!
Bič a trúbu v rukách ňese pán Sikora starí,
prez náš dvor aj prez zahradu každí deň sa valí.

Jeho chlapci: Silve, Lajoš, Jóžko, tí tiež hnali
našé kravi. Chudák Jóžko, už ho pochovali.
Len staré památky žiju z týchto dávnych časof.
Pekné boli, krásné boli, jak muzika hlasof.

Poňes deňne mléčko pijem, v noci si ho visním,
aj po tolkých rokof často na mamku si mislím.
Ňezabuňnem ňigdáj na tú prenáramnú prácu.
Ňech dá pánboh mamke zdraví, zaslúženú plácu.

Kuchiňa maminá

*Dobrá vóna blúďí po celěj kuchiňi,
obed chutní bude, už vre na šporheli.
Mamka sa zvrťaju, jak ždi, čas jích tlačí,
kúrá jím pod hrnce šeci zohríváci.*

*Už je nakladených taňirof na stól dost,
lížičék, villičék, ..., ešče trpezlivost!
Už to klofće v hrnci, hňed bude hotové,
poléfka z fazuli, aj slíže makové.*

*Ňezabuňňime sa pred jillom prežehnat,
a pánu Bohu zaň úctivo ďakuvat!
Žalúdek zdraví mal veľkí jak maličkí,
hojňe zme dostali jilla od mamički.*

*Keď bola ňedĕla, ždicki nám napékli
makové štrullički, sirové buchtički,
k fašangom šiški a k veselú koláče,
perki aj pupáki na každé Vánoce.*

Kvasili zme kapustu

Udalostí z domu, z Pilisszentkeresztu,
ožívaju. Ždi si k srcu nájdú cestu.
Jako z deťmi fšaďe ždi to tak bývalo,
prez nás sa v rodiňe ňigdáj ňišt ňestalo.

Keď už bola jeseň, f tých tricátich rokof,
dovézli kapusti, až vóz práskal v bokof.
Už zme sa chistali, že budeme kvasit,
abi zme si mali v zíme čím hlad hasit.

Sem-tam aj papriku treba do kapusti,
no a hoňne soli, od téj vodu pusťí,
potom ešče planki, tí dobrú chuť daju,
a čojávím ešče čo k ňej pridávajú!

Potrebné su k temu aj kapustné nože,
aj kameňe človek potrebuvat móže,
no a čistú tunku, do ňej desku krátkú,...
Šecker prihotovit pekne po porádku.

A došel ten večér, keď zme to začali:
mizerné listi zme zvrchu obtrhali,
a kapustné hlavi na dve polovički
z veľkím ostrím nožom pekne rozrezali.

Rodičé nám s každěj hlúbi vikrájali,
a mi zme jích jelli, len tak chrupotali.
A tí vrchné listi zajáčkom zme dali,
abi sa aj oňi s nami radovali.

Už aj lampa horí, dávno bolo veňne,
a v našěj izbétke robotí je hoňne:
nože na struháku zboka-nabok choďá,
kapusta sa reže, struhance sa množá.

Nastala otázka: gdo hu šlapat bude!
Šaňo, Gejza, Ferko si mit nohi bude?
Z bosíma noháma do tancu sa dajme,
a slanú vodu z ňěj ščedro vibírajme!

Kvaseňí kapusti také bolo ždicki:
do tunki sa klálo pekne, pomálički,
za misku kapusti, potom troška soli,
a zas ňech tancuju tí čistučké nohi!

Abi tá kapusta dobrá, chutná bola,
ňekedi aj plánék do ňěj treba dodat.
A veľká radosť nám znásobila sili,
slávnostní to deň ból, keď zme to robili.

Opakuvali zme zapíňaní tunki:
jeden rad kapusti, sól a dve-tri planki.
A do tú kapustu pekne ušlapával,
bílé nohi šeckím na konci ukázal.

Už bolo ňeskoro, tunka naplňená,
bilučká kapusta do ňěj nakladená;
ešče desku na ňu, takto, ňech sa páčí,
a na desku kameň, ňech hu dobre tlačí.

Tunku zme odtáhli pekne do pitvora,
až ge sťeňe, abi cesta volná bola,
bilučkú plachtu zme ešče na ňu dali,
abi zme čistotu fšaďe zachovali.

Keď potom tí listi zas vodu pusťili,
mamka hu potroške každí deň vibráli,
až raz len koňečne došli nám zvestuvat:
„Už je ukvasená, podme hu košťuvat!”

Na taňíri máme kvasenú kapustu,
plnú vitamínov, chutnučkú, dobručkú,
chuť nám bárkedi, aj celkom prez masa,
jillo je hotové, g obedu berme sa!

G vánocám každí rok sviňu zme zaklali,
na stole kapusti karmínovéj mali,
šeci zme seďeli za stolom okolo,
šeckím nám chuťila, aj masa v ňěj bolo.

Tak mamka, jak otec, pekne nás núkali,
keď zme dobre jelli, dobrú vólu mali.
A keďže náš hlad ból občas aj prehnaní,
na druhí rok väčšú tunku zme zehnali.

Keď tunka plná je, ňemáme starostí,
tá z dobrú kapustu šeckích nás pohosťí.
Často si spomínám na tunku, kvaseňí,
na tí pekne čase v zlatučkéj jeseňi.

Srdečne ďakujem mamke aj otcovi,
že ždicki sa o nás tak pekne starali.
Zaplac-že jím pán Boh, tím naším rodičom
dobrím zdravím, ščastím, aj dlhím životom!

Keď Štefi báči drevotáril...

Aj z pilíšskeho slovenského nárečia sa pomaly vytrácajú rôzne slová, ako napríklad *vápenník* a *drevotár*. To prvé je našťastie zrozumiteľné aj dnes, a to druhé znamená osobu slovenskej národnosti, ktorá sa zaoberá rozvážaním a predajom dreva, presnejšie dreva na kúrenie.

Priam posadnutým a neúnavným pokračovateľom tohto drobného remesla - a možno povedať aj jedným z posledných - bol *Mlynčan Štefan Hoffner*, medzi svojimi rodnými dôverne známy ako *Štefi báči*. Nedávno odišiel na večnosť v pozhnanom veku 91 rokov. Priezvisko prezrádza aj jeho *nemecké korene*, avšak na prvom mieste stojí *slovenský pôvod*. Š. Hoffner za mladi odišiel za remeslom do blízkeho *Solymáru* (nemecky Weindorf), ktorý sa stal dejiskom jeho učňovských rokov a kde sa tiež mohol zdokonaľiť v nemčine, keďže Solymár bol v tých časoch rýdzo nemeckou obcou. Vtedy sa čeladníkovi jeho druhu hovorilo *hoštujúci učeň* (alebo podobne), ktorý za službu u gazdu dostal byt a stravu. Tým bytom v zime bola maštal a v lete senník. Voľného času čeladník nemal, vlastne takmer žiadny.

Gazdovia, pokiaľ mali sociálne cítenie, nechávali svojim pracovitým pomocníkom ušiť na zimu oblek alebo čizmy u miestneho krajčira či ševca. Aj Štefan si takpovediac vyslúžil odev z tmavosivého zamatu a čizmy z pravej tvrdej kože, ktoré po celé ďalšie desaťročia úspešne odolávali zubu času.

Dnes, keď ich bývalý nositeľ už odpočíva v pokoji, pripomeniem úsmevnú historku, ktorá sa viaže k jeho osobe. Mohlo to byť tak pred dvadsiatimi rokmi, v jedno chladné novembrové popoludnie. Štefi báči vtedy chodieval už len s jedným koňom, keďže trh dreva sa znížil v dôsledku zavádzania vykurovania naftou. Tu treba

poznamenať, že náš nebohý rodák sa pri rozvoze dreva delil o rajón so svojim dobrým kamarátom, istým. J. Pištom báčim, ktorý mal svoje "trhovisko" v *Pomázi a Kalászi*. V onen novembrový deň sa Štefi báči jednako rozhodol, že sa vydá s naloženým povozom do

Foto: autor

"zakázaného" revíru, keďže tam bolo veľa jeho bývalých zákazníkov. V Pomázi mu šťastie neprialo, zatiaľ čo v Kalászi sa schylovalo nielen k večeru, ale aj k búrke, ako nasvedčovali mračná nad srbským kostolom. Naš povozník medzitým vytrvalo vyvolával: „*Drevóóó, drevóóó*“. Z jedných dverí vyšla gazdinka so slovami: „*Mne by sa aj hodilo, ale už mám objednané a prisľúbené.*“

Štefi báči dobre vedel, že toto miesto je Pištovo a tak sa na chvíľku zamyslel. Česť je česť a kamarátovi sa nesluší kaziť kšefty. Lenže núdza je veru veľký pán a tá v tejto chvíli aj prevážila na vážkach rozhodovania. Napriek najlepšej vôli Štefi báči s veľkým poľutovaním oznámil tej dobrej žene, že chudák Pišta je už na pravde Božej a že práve včera ho pochovali. Ženička sa náramne začudovala, nuž ale čo si v takýto čas počať. Rozhodla sa teda, že si celý náklad kúpi od toho, kto práve ponúka. Drevo sa dostalo včas pod strechu, do suchej kôlne, a náš drevotár sa mohol spokojne vrátiť domov. Darmo, obchod je obchod.

